

**ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІНФРАСТРУКТУРИ ТА ТЕХНОЛОГІЙ
КИЇВСЬКИЙ ІНСТИТУТ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ
ФАКУЛЬТЕТ «УПРАВЛІННЯ ЗАЛІЗНИЧНИМ ТРАНСПОРТОМ»
КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ ТА ІСТОРІЇ НАУКИ І ТЕХНІКИ**

Затверджую
Завідувач кафедри ФІНТ
В.М. Гамалія _____
Протокол № 1 від «29» серпня 2023 р.

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Викладач	Кандидат філософських наук, доцент ХРОМОВА ОЛЬГА ІГОРІВНА
E-mail	hromova_oi@gsuite.duit.edu.ua
Навчальна дисципліна	Соціально-політичні студії
Офіційна назва освітньої програми	Транспортні технології (на залізничному транспорті)
Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Галузь знань	27 «Транспорт»
Спеціальність	275 «Транспортні технології (на залізничному транспорті)»
Обсяг дисципліни в кредитах ECTS	3
Статус дисципліни (обов'язкова, вибіркова)	Цикл дисциплін загальної підготовки, вибіркова
Мета вивчення дисципліни	Метою вивчення дисципліни є формування у здобувачів вищої освіти цілісної системи знань, умінь, навичок та інших компетентностей щодо аналізу соціально-політичних реалій, діяльності соціально-політичних інститутів, цінностей політичної культури, що має сприяти у майбутніх правників здатності раціонально і критично оцінювати соціально-політичні феномени та робити усвідомлений політичний вибір, сприяти формуванню їх активної громадянської позиції та здатності виважено і компетентно реагувати на нові виклики сучасності.

Інтегральна компетентність	Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та вирішувати практичні проблеми у галузі транспорту з використанням теорій та методів сучасної транспортної науки на основі системного підходу та з врахуванням комплексності та невизначеності умов функціонування транспортних систем.
Загальні компетентності	ЗК-1. Здатність реалізувати свої права та обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного суспільства) та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина України. ЗК-6. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні. ЗК-7. Здатність генерувати нові ідеї (креативність). ЗК-8. Здатність розробляти та управляти проектами. ЗК-13. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
Спеціальні (фахові, предметні компетентності)	ФК 02. Здатність критичного осмислення основних теорій, методів та принципів природничих наук. ФК10. Здатність до використання сучасних інформаційних ресурсів для екологічних досліджень. ФК11. Здатність інформувати громадськість про стан екологічної безпеки та збалансованого природокористування.

ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ЗА ТЕМАМИ

Змістовий модуль 1. Основні засади соціально-політичних студій

Тема 1. Соціально-політичні студії як навчальна дисципліна

План теми:

1. Об'єкт і предмет соціально-політичних студій.
2. Категоріальний апарат і функції соціально-політичних студій.
3. Методологія соціально-політичних досліджень.
4. Концепції соціально-політичного знання.

Тема розкриває роль соціально-політичних наук в становленні й житті особистості та суспільства; розкриває мету, предмет дослідження та методологію соціально-політичних студій як навчальної дисципліни.

Література 14,15,21

Ключові поняття: соціально-політичні студії, соціум, політика, суспільство, соціально-політична сфера суспільства, методи, концепція, парадигма, синергетична парадигма, структурно-функціональна концепція, соціально-конфліктна концепція, символічний інтеракціонізм.

Тема 2. Виникнення та основні етапи розвитку соціально-політичного знання

План теми:

1. Історична ретроспектива: необхідність та проблеми.
2. Соціально-політична думка античності та середньовіччя.
3. Політична думка Відродження та Нового часу.
4. Основні соціально-політичні концепції кінця XIX – XXI ст.

В темі розкривається значення історичної ретроспективи будь-якої науки взагалі й соціально-політичних студій зокрема, хронологія та основні етапи розвитку соціально-політичного знання від античності до сьогодення.

Література 9,10,14,16

Ключові поняття: історична ретроспектива, ідеальна держава, ідеологія, утопія, соціальна утопія, гуманізм, республіканізм, державний суверенітет, природні права людини, суспільний договір, консерватизм, лібералізм, утилітаризм, соціалізм, анархізм, залізний закон олігархії, плебісцитарна теорія демократії.

Тема 3. Історія розвитку соціально-політичної думки в Україні

План теми:

1. Становлення та розвиток соціально-політичної думки в Україні до середини XVII ст.
2. Українська політична думка доби козацької держави (середина XVII – XVIII ст.)
3. Розвиток соціально-політичного знання в Україні в XIX ст.
4. Соціально-політична думка України в XX-XXI ст.

Тема присвячена історії розвитку соціально-політичної думки на українських землях, розгляд матеріалу теми дозволяє з'ясувати витоки сучасних соціально-політичних доктрин, що є популярними в Україні.

Література 9, 10, 11, 16

Ключові поняття: ренесансний гуманізм, християнський гуманізм, національне відродження, автономісти, політична історіософія, політичний модернізм, соціал-демократія, націоналізм, інтегральний націоналізм, націонал-комунізм, неомарксизм, діаспора.

Тема 4. Суспільство в соціально-політичному дискурсі

План теми:

1. Суспільство як соціальна система.
2. Соціальна структура суспільства. Соціальна стратифікація і соціальна мобільність.
3. Соціальні інститути. Сім'я як соціальний інститут.
4. Політичні інститути в системі соціальних інституцій суспільства.

В темі розкривається розуміння суспільства як соціальної системи та розглядаються її основні складові; зосереджено увагу на соціальних інститутах суспільства, передусім на інституті сім'ї.

Література 14, 15, 16

Ключові поняття: суспільство, соціальна стратифікація, соціальна мобільність, соціальний інститут, соціальний ліфт, сім'я, шлюб, розлучення, демографія, інститут держави, інститут парламентаризму, інститут глави держави, інститути виконавчої влади, інститут судової влади.

Тема 5. Політика як суспільне явище

План теми:

1. Політика як сфера суспільних відносин. Причини виникнення політики.
2. Основні властивості та структура політики.
3. Функції політики та її види.
4. Політика як всесвітня діяльність. Геополітика.

Тема розкриває зміст політики як соціального феномену, її структуру та функції. Також показано роль політики та міжнародних інституцій в глобальному світі.

Література : 5, 8, 11, 12, 14

Ключові поняття: політика, властивості політики, економічна політика, соціальна політика, культурна політика, геополітика, суб'єкт і об'єкт політики, внутрішня та зовнішня політика, глобалізація.

Тема 6. Влада як соціально-політичний феномен

План теми:

1. Поняття та структура влади.
2. Засоби, процес та види влади.
3. Функції політичної влади.
4. Законодавча, виконавча та судова влада в Україні.

Тема присвячена феномену влади та зокрема розгляду політичної влади та її структури в Україні.

Література 7, 11,12,13,14,15

Ключові поняття: : влада, політична влада, джерела влади, суб'єкти влади, об'єкти влади, ресурси влади, законодавча влада, виконавча влада, судова влада.

Тема 7. Політична система суспільства

План теми:

1. Поняття політичної системи та її структура.
2. Типологія політичних систем.
3. Політичні режими. Політичний режим в Україні.
4. Основні функції політичної системи.

В темі розкривається поняття політичної системи, її структури, дається аналіз політичних режимів, розглядається особливості політичного режиму в Україні.

Література 11, 12, 13, 20, 30

Ключові поняття: політична система, політичний режим, політична свідомість, політична культура, авторитарний режим, тоталітарний режим, демократичний режим, радянський режим, ісламський режим.

Тема 8. Держава як основний інститут політичної системи

План теми:

1. Поняття та функції держави. Основні ознаки держави.
2. Типологія держав. Україна як національна держава.
3. Форми державного правління та державного устрою. Україна як демократична держава.
4. Державна політика та державне управління.

Тема передбачає з'ясування поняття та функцій держави, її ознак та типів; особливості функціонування держави Україна.

Література 5,11,12,14, 25

Ключові поняття: держава, суверенітет, національна держава, демократична держава, державна політика, державне управління, місцеве самоврядування.

Змістовий модуль 2. Політика та громадянське суспільство

Тема 9. Громадянське суспільство та його функції

План теми:

1. Поняття та функції громадянського суспільства.
2. Поняття громади та роль громадян в демократизації суспільства.
3. Громадянське суспільство в Україні.
4. Громадські організації та волонтерський рух.

В темі розкриваються механізми самоврядування суспільства, розглядається проблеми функціонування громадянського суспільства в Україні.

Література 5, 7, 11, 14, 25

Ключові поняття: громадянське суспільство, громада, правова держава, громадська організація, волонтерський рух, самоорганізація, самоврядування.

Тема 10. Демократія як форма реалізації народовладдя

План теми:

1. Демократія: характерні риси та види.
2. Форми демократії. Демократія в Україні.
3. Вибори як форма особистої участі громадян в управлінні державою. Важливість вибору в житті людини.
4. Політичні партії та їх функції.

Тема розкриває основні засади сучасної демократії та її особливості в Україні; показує роль політичних партій в сучасному демократичному суспільстві.

Література 2, 3, 7, 11, 14

Ключові поняття: демократія, пряма демократія, представницька демократія, вибори, виборче право, виборча система, виборчий процес, референдум, плебісцит, політичні партії.

Тема 11. Особистість в соціально-політичному дискурсі

План теми:

1. Політична соціалізація: типи, механізми, етапи. Особливості політичної соціалізації в Україні.
2. Політична поведінка та її типи. Політична комунікація та політичне маніпулювання: основні моделі та механізми.
3. Форми участі людини в політиці: політичне лідерство.
4. Політична еліта як особлива соціальна група. Політичне лідерство і політична еліта в Україні.

В темі розкриваються основні механізми політичної соціалізації та форми політичної поведінки, проблеми політичного лідерства та політичних еліт в Україні.

Література 11, 12, 14, 18

Ключові поняття: політична соціалізація, політична поведінка, політична комунікація, політичне маніпулювання, політичне лідерство, політична еліта.

Тема 12. Політична культура і політична свідомість

План теми:

1. Поняття та структура політичної культури суспільства.
2. Політична свідомість та її особливості.
3. Політична ідеологія та її функції. Основні сучасні ідеології.
4. Громадська думка та механізми її формування в сучасному світі.

Тема присвячена аналізу складових політичної культури суспільства й основних політичних ідеологій сучасності; також розглядаються сучасні засоби формування громадської думки та наслідки застосування інформаційних технологій з метою вплинути на процеси здійснення вибору громадянами.

Література 4, 14, 19, 29

Ключові поняття: політична культура, політична свідомість, політична ідеологія, лібералізм, консерватизм, соціал-демократія, національні ідеології, громадська думка, соціально-політичні технології.

Тема 13. Медіа і демократія в сучасному суспільстві. Свобода, етика і відповідальність

План теми:

1. Поняття мас-медіа. Роль інформації та медіа в сучасному світі.
2. Свобода слова та проблема відповідальності щодо розповсюдження інформації.
3. Маніпуляції в медіа просторі: фейки, пропаганда, дезінформація.
4. Проблема приватності, конфідичійності та прав людини в мережі Інтернет.

Тема присвячена проблемі існування сучасної людини в інформаційному суспільстві та ролі інформації як в повсякденному, так і в соціальному житті.

Література 3,14,15, 22, 25, 29

Ключові поняття: інформація, інформаційне суспільство, медіаграмотність, свобода слова, фейк, пропаганда, дезінформація, соціальні мережі, цифрова ідентичність, кіберзлочинність.

Тема 14. Соціально-політичні процеси в сучасному світі

План теми:

1. Поняття ідентичності. Національна і політична ідентичність.
2. Причини, структура та функції політичних конфліктів.
3. Поняття та види соціально-політичних змін.
4. Війна як конфлікт між політичними утвореннями. Російсько-українська війна: передумови та наслідки.

Основним завданням вивчення теми є з'ясування поняття ідентичності та її різновидів, а також поняття та видів політичних конфліктів, одним з яких є війна.

Література 8, 11,14, 24, 28

Ключові поняття: ідентичність, національна ідентичність, політична ідентичність, політичний конфлікт, соціально-політичні зміни, державний переворот, революція, реформи, терор, війна, російсько-українська війна.

Тема 15. Світовий політичний процес та основи геополітики

План теми:

1. Міжнародні відносини: сутність та види.
2. Геополітичні фактори в політиці сучасних держав.
3. Політична модернізація та постмодернізація.
4. Україна в сучасному геополітичному просторі.

В темі піднімаються питання співвідношення зовнішньої та міжнародної політики, геополітики і національної держави, розкривається становище України в сучасному геополітичному просторі.

Література 7, 9, 11, 19, 24

Ключові поняття: міжнародні відносини, зовнішня політика, міжнародна політика, геополітика, національна держава, політична модернізація, постмодернізація.

РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Програмні результати навчання	<p>РН-01. Брати відповідальність на себе, проявляти громадянську свідомість, соціальну активність та участь у житті громадянського суспільства, аналітично мислити, критично розуміти світ.</p> <p>РН-02. Критично оцінювати наукові цінності і досягнення суспільства у розвитку транспортних технологій.</p> <p>РН-03. Давати відповіді, пояснювати, розуміти пояснення, дискутувати, звітувати державною мовою на достатньому для професійної діяльності рівні.</p> <p>РН-05. Застосовувати, використовувати сучасні інформаційні технології для розв'язання практичних завдань з організації перевезень та проектування транспортних технологій.</p> <p>РН-26. Досліджувати проблеми людського фактору, пов'язані з транспортом, а також наслідки помилок для безпеки та управління. Визначати моделі поведінки людей у зв'язку з помилками.</p>
-------------------------------	---

ОЦІНЮВАННЯ

Форми поточного та підсумкового контролю		Поточний контроль (робота на семінарах, інші види самостійної роботи) – 60 балів Проміжний контроль (тестування) - 30 балів Підсумковий контроль: залік - 10 балів	
КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ			
Підсумкові бали з навчальної дисципліни визначаються як сума балів, отриманих здобувачем протягом семестру та балів, набраних на підсумковому контролі (екзамен, залік). Підсумкові бали = Загальна кількість балів (перед підсумковим контролем) + Кількість балів за підсумковим контролем			
ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ: НАЦІОНАЛЬНА ТА ECTS			
Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
90-100	Відмінно («зараховано»)	A	«Відмінно» - теоретичний зміст курсу освоєний цілком, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання виконанні в повному обсязі, відмінна робота без помилок або з однією незначною помилкою.
80-89	Добре («зараховано»)	B	«Дуже добре» - теоретичний зміст курсу освоєний цілком, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання виконанні, якість виконання більшості з них оцінено числом балів, близьким до максимального, робота з двома – трьома незначними помилками.
75-79		C	«Добре» - теоретичний зміст курсу освоєний цілком, практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання виконанні, якість виконання жодного з них не оцінено мінімальним числом балів, деякі види завдань виконані з помилками, робота з декількома незначними помилками, або з однією – двома значними помилками.
65-74	Задовільно («зараховано»)	D	«Задовільно» - теоретичний зміст курсу освоєний не повністю, але прогалини не носять істотного характеру, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, більшість передбачених програмою навчання навчальних завдань виконано, деякі з виконаних завдань, містять помилки, робота з трьома значними помилками.
60-64		E	«Достатньо» - теоретичний зміст курсу освоєний частково, деякі практичні навички роботи не

			сформовані, частина передбачених програмою навчання навчальних завдань не виконані, або якість виконання деяких з них оцінено числом балів, близьким до мінімального, робота, що задовольняє мінімум критеріїв оцінки.
21-59	Незадовільно («не зараховано»)	FX	«Умовно незадовільно» теоретичний зміст курсу освоєний частково, необхідні практичні навички роботи не сформовані, більшість передбачених програм навчання, навчальних завдань не виконано, або якість їхнього виконання оцінено числом балів, близьким до мінімального; при додатковій самостійній роботі над матеріалом курсу можливе підвищення якості виконання навчальних завдань (з можливістю повторного складання), робота що потребує доробки
1-20		F	«Безумовно незадовільно» теоретичний зміст курсу не освоєно, необхідні практичні навички роботи не сформовані, всі виконані навчальні завдання містять грубі помилки, додаткова самостійна робота над матеріалом курсу не приведе до значимого підвищення якості виконання навчальних завдань, робота, що потребує повної переробки.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правові акти

1. Закон України «Про вищу освіту» №1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
2. Закон України «Про політичні партії в Україні». URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2365-14#Text>
3. Виборчий кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/396-20#Text>
4. Закон України «Про інформацію». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text>
5. Закон України «Про громадські об'єднання». URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4572-17#Text>
6. Закон України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2411-17#Text>
7. Конституція України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>

Базова

8. Гольцов А. Г. Геополітика та політична географія. Підручник. Київ: Центр навчальної літератури, 2019. 416 с.
9. Історія соціальних і політичних теорій: конспект лекцій для здобувачів освітнього ступеня магістра зі спеціальності 033 «Філософія» всіх форм навчання [Електронний ресурс] / [упоряд. О. В. Кулешов]. Черкаси : ЧДТУ, 2018. 43 с.
10. Історія політичної думки України: підручник / за заг. ред. Н. М. Хоми; [І. Вдовичин, І. Вільчинська, Є. Перегуда та ін.]. Львів: Новий Світ-2000, 2017. 632 с.
11. Політологія: підручник / [М. П. Требін, Л. М. Герасіна, І. О. Поліщук, О. М. Сахань та ін.]; за ред. М. П. Требіна. 2-ге вид., перероб. і допов. Харків: Право, 2018. 462 с.

12. Політологія: навчально-методичний посібник (у схемах і таблицях) / за наук. ред. проф. В. С. Бліхара. Львів: ПП «Арал», 2018. 540 с. URL: http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/1854/1/Політологія_29_10_2018.pdf

13. Політологія: конспект лекцій для студентів усіх спеціальностей денної форми навчання / Н. М. Семке, І. М. Доля. Харків : НТУ «ХПІ», 2017. 156 с. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/161788797.pdf>

14. Требін М. П. Соціально-політичні студії: навч. посіб. Харків: Право, 2017. 696 с.

15. Требін М. П. Соціально-політичні студії: посіб. для підгот. до іспиту. Харків: Право, 2019. 138 с.

16. Хромова О.І., Черняк Д.С. Соціологія: опорний конспект лекцій в схемах і таблицях: для студентів всіх спеціальностей денної та заочної форм навчання. К.: ДУІТ, 2023. 114 с.

Допоміжна

17. Бадью А. Похвала політиці. К.: Видавництво Анетти Антоненко, 2019. 260 с.

18. Денисенко В., Вишневецький Ю. Політики не брешуть. 10 законів взаємодії політиків і виборців. К.: Наш формат, 2020. 296 с.

19. Гантінгтон С. Політичний порядок у мінливих суспільствах. К.: Наш Формат, 2020. 466 с.

20. Мустафін О. Злам: кризи політичних режимів. Змінитися або загинути. К.: Видавництво Vivat, 2021. 288 с.

21. Новітня політична лексика (неологізми, okazіоналізми та інші новотвори) / [І. Я. Вдовичин, Л. Я. Угрин, Г. В. Шипунов та ін.]; за заг. ред. Н. М. Хоми. Львів: Новий Світ-2000, 2015. 492 с.

22. Пакет дидактичних матеріалів «Медіаграмотність як інструмент активного освоєння комунікаційних середовищ». URL: <http://www.biblioteka.lviv.ua/files/Media.pdf>

23. Політико-правова ментальність українського соціуму в умовах європейської інтеграції: монографія / [О.О. Безрук, В.С. Бліхар, Л.М. Герасіна та ін.] ; за ред. М. П. Требіна. Харків: Право, 2019. 744 с.

24. Снайдер Т. Шлях до несвободи. Росія, Європа, Америка. К.: Наш формат, 2020. 392 с.

25. Степаненко В.П. Громадянське суспільство: дискурси і практики / Віктор Степаненко. К.: Ін-т соціології НАН України, 2015. 420 с.

26. Українське суспільство в умовах глобальних змін: цивілізаційний вимір. Монографія; за заг. ред. проф. О. Ю. Панфілова. Харків: ВД «Інжек», 2015. 240 с.

27. Українське суспільство: моніторинг соціальних змін. Випуск 3 (17) / Головні редактори д. екон. н. В.М.Ворона, д. соціол. н. М.О.Шульга. Київ : Інститут соціології НАН України, 2016. 550 с.

28. Фукуяма Ф. Ідентичність. Потреба в гідності й політика скривдженості. К.: Наш формат, 2020. 192 с.

29. Хромова О., Маруховський О., Чернявська Б. Гуманітарні аспекти інформаційної безпеки. Епістемологічні дослідження в філософії, соціальних і політичних науках. 2022. Том 5(2). С.76-84. <https://doi.org/10.15421/342223>

30. Хромова О.І. Подолання минулого і цивілізаційний вибір України. Науковий вісник Карпатського університету ім. А. Волошина: збірник наукових праць. Випуск 6. Ужгород, 2023. С. 287-289. https://kau.com.ua/wp-content/uploads/2023/04/Naukovyj-Visnyk-6_compressed.pdf

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України. URL: <https://ipiend.gov.ua/publication-category/monohrafii/>
2. Інститут практичної політики. URL: <https://texty.org.ua/d/socio/firm/institut-praktychnoi-polityky/>
3. Український інститут міжнародної політики. URL: <https://www.uipr.org.ua/дослідженняresearch/>